

Socialtjänstlagen (2001:453), förkortat SoL, beskriver socialtjänstens verksamhet.

Kapitel 1 Portalparagraf om lagens övergripande mål

Lagen ger kommunerna stora möjligheter att utforma sin verksamhet efter lokala behov. I första paragrafen beskrivs vilka övergripande mål och värderingar som ska styra verksamheten.

Socialtjänstens huvudmål

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten ska frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Det ska göras med hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation. Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Om barn

I alla åtgärder som berör barn ska kommunen särskilt beakta barnets bästa. Med barn avses varje människa under 18 år.

Kapitel 2 – Vilken kommun har ansvar?

En grundregel är att vistelsekommunen har det akuta ansvaret om du behöver hjälp när du vistas där. Bestämmelsen om vistelsekommunens ansvar gäller främst situationer då en person tillbringar sin dygnsvila i en viss kommun utan att ha en fast bostad där.

I andra biståndsfrågor är det den kommun där du är skriven, din bosättningskommun, som har ansvar: med bosättningskommun avses den kommun där du är stadigvarande bosatt (det vill säga den kommun där du är eller borde vara folkbokförd enligt folkbokföringsreglerna, 12 § folkbokföringslagen 1999:481).

I de allra flesta fall är vistelsekommunen och bosättningskommunen en och samma kommun.

Kapitel 3 – Socialnämndens uppgifter

Socialnämnden bestämmer över kommunens socialtjänst. Nämnden har skyldighet att bland annat

- främja goda miljöer i kommunen
- informera om socialtjänsten i kommunen
- genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden
- svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

Kapitel 4 – Rätten till bistånd

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd. Biståndet kan gälla försörjning och för livsföring i övrigt och kan gälla till exempel äldreomsorg, missbruksvård och ekonomiskt bistånd.

För att få ekonomiskt bistånd behöver du ställa dig till arbetsmarknadens förfogande – alltså

skriva in dig hos arbetsförmedlingen och söka arbete. Undantag gäller om du inte sjuk eller funktionsnedsatt.

Biståndet ska ge dig vad som kallas en skälig levnadsnivå och ska utformas så att det stärker dina resurser att leva ett självständigt liv.

Att överklaga

Avslagsbeslut kan överklagas till förvaltningsrätten. Det kallas också förvaltningsbesvär.[22]

Det ska du göra skriftligt och du lämnar eller skickar din överklagan till **den beslutande myndigheten** – inte till förvaltningsrätten – inom tre veckor. Denna regel finns för att myndigheten ska kunna rätta till uppenbara felaktigheter i beslutet om de gjort fel. Först när kommunen haft tillfälle att rätta sitt beslut kan din överklagan gå vidare till förvaltningsrätten.

Du ska få hjälp av din socialsekreterare att överklaga om du vill det.

Överklagandet ska innehålla

- uppgift om vilket beslut du överklagar
- vad i beslutet du vill ha ändrat
- motivering till varför du vill att beslutet ska ändras.

Inspektionen för vård och omsorg har tillsyn över socialtjänsten.

Några viktiga tillägg i lagen

Brottsoffer

År 2007 skärptes lagen genom en ändring av 5 kap. 11 §. Syftet var att tydliggöra kommunens ansvar för att ge stöd och hjälp till brottsoffer. Det innebar bland annat att kom-

munerna fick särskilt ansvar för att beakta att ”våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld kan vara i behov av stöd och hjälp”.

Barn som bevittnat våld:

Barnens rätt stärktes ytterligare genom en skärpning av lagen 2013. Det tydliggjordes att ”att barn som bevittnat våld ska få det stöd och den hjälp som barnet behöver, inte att barnet kan vara i behov av stöd och hjälp”. Dessutom tydliggjordes vilka som är skyldiga att höra en orosanmälan enligt 14 kap. 1 §.

Skyldighet att se till att den som utsätter andra för våld ska ändra sitt beteende:

År 2021 utökades socialnämndens ansvar genom införandet av lydelsen att «socialnämnden ska verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende» i 5 kap. 11 a §.[7]

LSS – ett komplement till socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen har också kompletterats med den viktiga Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387).[6]

Tvångsvård

Socialtjänstlagen ger inte kommunerna rätt att använda tvång. Det finns två andra lagar för tvångsvård:

- Tvång i samband med missbruk regleras av Lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).
- Tvångsvård av ungdomar regleras av lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Socialtjänsten kan däremot göra omedelbara omhändertaganden om din situation är akut. Men sådana beslut omprövas alltid av förvaltningsrätten inom en vecka efter beslutet.

Kraftverket består av två delar – Kraftverket Workshop och Kraftverket Rättighetssajt – som har utvecklats i ett projekt genomfört av: